

Promemorija o statusu i planovima obnove sklopa Kule Stojana Jankovića 2014.-2016.

Kulturno dobro **Kula Stojana Jankovića i crkva sv. Đurđa**¹ nedaleko Zadra (oznaka Z-2805; u ranijoj nomenklaturi „spomenik prve kategorije“) kompleks^{1a*} je izrazito višeslojnih i raznovrsnih kvaliteta: kulturno-povijesnih^{1b*} (ličnosti “od Stojana Jankovića do Vladana Desnice” te višestoljetni arhivi), kulturno-umjetničkih^{1c*} (vrlo vrijedne i raznovrsne zbirke), ambijentalnih^{1d*}, te parkovnih vrijednosti^{1e*} (park na 4ha, s *arboretumom*, romaničkom crkvom, izvorima vode i velikom, višenamjenskom “peškijerom” – klasificiran kao „*spomenik parkovne arhitekture*“). Kombinacija tih raznorodnih vrijednosti čini kompleks atraktivnim za brojne i različite načine korištenja (bilješke 3e-3i, 4a-d), te s potencijalom za značajnu turističku atrakciju (bilješke 4e-f).

Generalni plan obnove² i **revitalizacije**³ ima za cilj obnoviti Kulu Jankovića u cijelosti i staviti je u funkciju na način da ona bude centar razvojnih, kulturnih, muzeoloških, edukativnih i turističkih projekata na dobrobit čitave regije, a čime bi se ujedno osiguralo i njenu vlastitu samo-održivost. Od 2003-2013 g. Ministarstvo kulture i Vlada RH^{2a*} su uložili u obnovu oko 4,5 milijuna kuna, dok je, od 2012, pribavljeno za obnovu još oko 200.000 kn iz drugih, prvenstveno EU i američkih, izvora^{2b*} kao i znatni novčani doprinosi, odnosno donacije^{2c*}. Operativnu provedbu **obnove** od 2009 g. vrši Društvo za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića – Mostovi^{2d*}.

Nakon dovršenja obnove, kompleks Kule imati će blizu 1500 m² pod krovovima, oko 3500 m² u dva zatvorena dvorišta, te već spomenutih 4ha parka, kao i 6 hektara obradivog i drugog dodatnog zemljišta; sve u jednoj prostornoj cjelini.

Revitalizacijske aktivnosti³ krenule su 2005 g.^{3a*} na inicijativu prof.dr.sc. Drage Roksandića, i *Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* (FFZg). Od 2007 g. i *Centar za mirovne studije*, počinje u Kuli provoditi neke svoje aktivnosti, a od 2009 g. pridružilo se i *Sveučilište u Zagrebu* (uz suradnju *Sveučilišta u Zadru*), da bi od nedavno interes pokazale i neke muzejske i turističke organizacije. Očigledno je stalno širenje zainteresiranih partnerskih institucija. Od 2012. započinju i veliki revitalizacijski projekti^{3b*}, rezultirajući pravom eksplozijom različitih aktivnosti^{3d}. **Već sada, ukupna sredstva inozemnih projekata za razne aktivnosti u Kuli (ukupno oko 780.000 €)**^{3c*} **premašuju sredstva utrošena u obnovu**^{2a}.

Za sjeverni (nekad gospodarski) dio zdanja (nešto više od 1/3 kompleksa), vlasnici su 2009. g. sa Sveučilištem u Zagrebu sklopili sporazum o dugoročnom korištenju, u cilju uspostavljanja Međunarodnog sveučilišnog centra^{3e*} (MSC); naponi oko toga su daleko napredovali^{3f*}.

Nadalje, vlasnici izražavaju spremnost za dogovor o javnom korištenju i drugih dijelova kompleksa, konkretno žele da se povijesna jezgra uredi kao memorijalno-muzejski dio^{3a*}, koji bi sadržavao „Kuću pisca“ Vladana Desnice, te izbor iz bogatih zbirki i arhiva Kule, sakupljenih kroz više od 3 stoljeća. Zbirke se planiraju prezentirati na moderan način, ne samo tehnički (multimedijalno i interaktivno), već uz stavljanja u kontekst i problematiziranja društvenih okolnosti, slijedom nedavno napravljene Muzeološke studije^{3g*}. Kroz kulturno-edukativne-prezentacijske funkcije, zajedno s ostalim atraktivnim dijelovima kompleksa te vrijednim okolnim parkom, obnovljenom prema nedavno urađenim Hortikulturnim studijama^{3h*} dodatno bi se povećala (već i sad znatna) privlačnost Kule, a također i njen potencijal za razvoj regije.

Konačno, ali nipošto manje važno, kao kulturno dobro zajedničke kulturne baštine, Kula ima znatan potencijal u poboljšanju socijalne kohezije regije^{3i*} - zadatak koji već sada dosta uspješno izvršava, u kraju u kojem su posljedice nedavnog rata još izuzetno jake i predstavljaju prepreku ne samo socijalnoj stabilizaciji nego i ekonomskom oporavku i općem napretku regije. Ovaj aspekt ima i veliki potencijal za dobivanje EU projekata, što dosadašnja iskustva jasno pokazuju (3 EU projekta, dosad).

Gledajući prema budućnosti⁴, Strateški plan obnove sklopa Kule Stojana Jankovića 2014.-2016, nedavno predložen Ministarstvu kulture RH^{4a*}, predstavlja, zapravo, dovršetak jednog deceniju-dugog procesa fizičke obnove povijesne jezgre^{4b*}. S obzirom na mnogo dosad uloženog i obnovljenog, relativno mala dodatna investicija otvorila bi izvanredne nove mogućnosti za dovršetak stavljanja povijesne jezgre u punu funkciju – i prerastanje mjesta već vrlo znatnih revitalizacijskih aktivnosti, u centar velikih razvojnih mogućnosti i atraktivnosti za široki raspon potencijalnih interesenata^{4c*}, a onda i potencijalom za privlačenje i najambicioznijih projekata^{4d*}.

Obnovljena Kula ima potencijal da postane značajna **turistička atrakcija**^{4e*}, te poticaj za turistički zamah ekonomski nerazvijenog i turistima praktički nepoznatog, a kulturnim vrijednostima vrlo bogatog, zadarskog zaleđa. Zapravo, već je i počela pokazivati svoj potencijal kao **pokretač razvoja turizma u regiji**^{4f*}.

Predloženim radovima u 2014-2016. g. dovršili bi se povijesni prostori Kule čime bi se omogućio povrat kulturnog blaga Kule iz Srbije, u skladu s međudržavnim sporazumom (Protokol potpisan 23.03.2012, nakon višegodišnjeg rada). Ta kulturna baština čeka uređenje svog prostora za povratak, a onda i prezentaciju. Također bi se dovršili još neki dijelovi povijesne jezgre, bitni za uspješno odvijanje revitalizacijskih aktivnosti. Po završetku radova, ušao bi u upotrebu niz novih prostora koji će omogućiti upotpunjavanje sadašnjih sadržaja novima: prvenstveno muzejsko-izložbena djelatnost ali i organizacija i provođenje još zahtjevnijih i kompleksnijih aktivnosti (predstave, festivali, „artist in residence“ programi itd.).

Sinergija s MSC-om omogućila bi cjelogodišnje korištenje Kule Jankovića za vrlo široki raspon aktivnosti – kao centra razvojnih, kulturnih, muzeoloških, edukativnih i turističkih projekata. Dosadašnja izuzetna uspješnost u dobivanju EU razvojnih i revitalizacijskih projekata dokazuje atraktivnost mnogoslojnosti Kule, bogate poviješću, umjetničkim predmetima, prirodnim i ambijentalnim ljepotama, te potencijalom za stimulaciju socijalne kohezije, pomirenja i skladnog i održivog razvoja. Ali dodatna pomoć Ministarstva kulture RH, kao logični nastavak dosadašnjih ulaganja, neophodna je za apliciranje za još vrjednije i složenije projekte, a napose za nastupanje prema Strukturnim fondovima EU.

Zagreb, 12. 11. 2013

Dr. sc. Uroš Desnica, dipl. ing.

u ime vlasnika Kule Stojana Jankovića, te Predsjednik UO

Društva za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića – mostovi

Bilješke:

1. Bilješke o Kuli kao kulturnom dobru

^{1a*} *Kula Stojana Jankovića* izuzetan i rijedak primjer kombinacije stambenog i fortifikacijskog objekta na nekadašnjoj granici Otomanskog carstva. Središnji dio kompleksa je pravokutnog oblika, približno 80 m x 60 m, zatvoren djelomično zgradama (stambene, gospodarske, itd.) a djelomično visokim zidom. Zgrade „Kula“ i „Stara kuća“ dijele unutrašnjost kompleksa na dva nejednaka dijela ("avlije"). Kompleksu pripada srednjovjekovna, romanička crkva, smještena u neposredno izvan zidina, te veliki park. Ispod vidikovca „kule“ nalazi se prostrana kuhinja polukružnog (bačvastog) svoda, a ispod nje tamnica te još niže podzemna 'samica' (*oubliette*). Kompleks je smješten na padini brijega, s izvanrednim vizurama. Povijesno-kulturna specifičnost Kule Jankovića je smještaj na „vrućem“ mjestu dodira tri religije i dvije civilizacije, sa mnogostrukim interakcijama i uzajamnim obogaćivanjima ali i povremenim sukobima. Ta jedinstvenost možda se najbolje odražava u toponimima Islam Grčki i Islam Latinski, selima koja se praktički nastavljaju jedno za drugim. Kompleks je, također, izuzetan i po tome što je u ovom nemirnom kraju, kontinuirano, kroz više stoljeća bio sjedište kulturnih i prosvjetiteljskih vrijednosti (škola, biblioteka, umjetničke i druge zbirke), pružajući mogućnost književnog, političkog, filozofskog, ekonomskog, lingvističkog stvaralaštva, donoseći kulturne utjecaje, u prvom redu sa zapada, ali otvoren i prema pravoslavnom istoku (grčki ikonopisci, Rusija). Iz arhiva Kule, relativno su dobro poznate mijene kompleksa od 17.-20 st., ali postoje snažne indicije o davnijoj povijesti lokaliteta (dvor ili ladanjska kuća ninskih biskupa u 14 st.(?), rimska *vila rustica* u antičko doba, te arheološki nalazi u blizini, još iz neolita).

^{1b*} Posebno istaknute ličnosti povezane s Kulom bili su vođe Morlaka Janko, Ilija, Zaviša i, posebno, Stojan Janković (17. st.) pučki junak opjevan u brojnim epskim narodnim pjesmama. Zatim „prosvjetiteljski“ Jankovići, kao conte Ilija Dede-Janković (1818 - 1874) svestrani intelektualac, pa Vladimir Desnica (1850 - 1922), političar i poduzetnik, pisac Simo Matavulj, (1852-1908), Uroš Desnica (1874 - 1941), političar, advokat, esejist, Boško Desnica (1886 - 1945), povjesničar, advokat i publicist, te posebno književnik Vladan Desnica (1905 - 1967). Desnica je u Kuli napisao neke od svojih najvrednijih djela, posebno dijelove romana "Proljeća Ivana Galeba", a tu je i pokopan, 1967. g., u obiteljskoj crkvi Sv. Đurđa. Kula se i održala zahvaljujući kvalitetnim i snažnim ličnostima u gotovo svakoj generaciji.

^{1c*} U kompleksu se kroz stoljeća sakupilo više dragocjenih zbirki, posebno ikona (16-18 st.), starog oružja, velika biblioteka, arheološka zbirka (iskopine od neolita nadalje), zbirke rimskog novca, rimskog stakla, bogata etnografska zbirka, velika knjižnica, zbirka slika i umjetnina, albumi starih fotografija, od dagerotipija nadalje, zbirka starih katastarskih i geografskih karata itd. Posebno su važni arhivi Kule, kao i arhivi pojedinih ličnosti iz bilješke 1b, uključivo književni i osobni arhiv iz ostavštine Vladana Desnice

^{1d*} Iako je dio ambijentalnog doživljaja uništen rušenjima i paležom u posljednjem ratu, još uvijek mnogi unutrašnji dijelovi: prostori s voltima nepoznatih namjena, "soba sa skrivenim ulazom", "tamnica", podzemna "samica", romantični kutci povijesne jezgre i dvorišta, kao i razvedenog parka, pružaju uzbudljiv doživljaj, čak i onima koji su već vidjeli fotografije Kule.

^{1e*} Park Kule ima ukupno 4h, i uključuje *arboretum*, romaničku crkvu Sv. Đurđa u šumi čempresa, borova i hrastova (u obnovi), više izvora vode, od kojih najveći („Klokotuša“) napaja „peškijeru“ (višenamjenski veliki bazen – ribnjak, akumulacija vode za navodnjavanje polja, te, u jednom kraćem periodu i pokretač elektromotora za napajanje Kule strujom), dvostruku aleju jablanova (u obnovi) dugu par stotina metara. Kako se može vidjeti u *Prostornom planu grada Benkovca*, park uz Jankovića kulu uvršten je u kategoriju – *osobito vrijedan predjel – spomenik parkovne arhitekture*.

2 Bilješke uz obnovu Kule

^{2a*} Ministarstvo Kulture RH od 2003 kontinuirano financira obnovu Kule, tako da je popravljeno/obnovljeno oko 90% krovova, zidova, međukatnih konstrukcija, vanjske drvenarije, vanjskih zidina oko kompleksa i ulaznih i kapija te većina infrastrukture.

Generalni strateški plan obnove kulturnog dobra Kule Janković Stojana i crkve sv. Đurđa, (zamišljen oko 2002 g., a službeno inauguriran 2006 g., kroz osnivanje „Društva za obnovu i

revitalizaciju Kule Stojana Jankovića – Mostovi^{2d}) slijedio je slijedeće prioritete:

- 1) *osnovna obnova najstarijih i najvažnijih zgrada Kule Jankovića*, ponajprije osnovnim konstruktivnim i građevinskim zahvatima i zatvaranju objekta (prozori/vanjska vrata) što ujedno štiti objekte od atmosferilija i vandalizma (90% realizirano 2003.-2013.);
- 2) *obnova vanjskih zidova* koji štite središnji dio kompleksa od provala i vandalizama (krađe obrađenog kamena, itd.) (realizirano 2009.-2010.);
- 3) *obnova rezidencijalnih dijelova* koji bitno olakšavaju provođenje revitalizacijskih aktivnosti, kroz smještaj dijela korisnika i učesnika (u realizaciji od 2009. - traje).

^{2b*} Dodatna sredstva osigurana/utrošena za građevinsku obnovu samo u 2012-2014. g., dobivena su, iz slijedećih izvora: \$ 10.000 („Tourism Cares grant“, USA; **55.000 kn**) za uređenje prostora i postav dviju izložbi (etnografska zbirka u „Staroj kuhinji“ i izložba fotografija u prostoriji „Sala“); **20.000 kn** za početak obnove tradicijske građevine „Kotarina“ (Ministarstvo turizma RH), program; iz EU IPA projekta *Centra za mirovne studije* 7.200 EUR (**54.000 kn**) za uređenje sobe i sanitarnog čvora u zgradi „Magazin“, te u okviru EU projekta Sveučilišta u Zagrebu, 2012.-2014. g. «Kula Jankovića: spomenik kulture, pokretač održivog razvoja Ravnih kotara» odobreno je sufinanciranje obnove „Stare kuće“ u iznosu od 12.000 EUR (**99.000 kn**) za dovoz infrastrukture i izgradnju dva sanitarna čvora za posjetitelje. Udruga „Društvo za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića - mostovi“ sufinancirala je radove predložene u 2014. g. dijelom financijski, a dijelom izvođenjem dijela planiranih radova, u vrijednosti od **28.700 kn**. Očekujemo da će se sufinanciranje nastaviti i u narednim godinama.

^{2c*} Također, značajni su i ne-financijski ali efektivno vrijedni doprinosi obnovi kroz volonterski rad i donacije. Zahvaljujući volonterskim kampovima (2006.-2013. g.) uklonjen je sav građevni otpad iz svih prizemnih prostorija, nakon rušenja i paljenja kompleksa (više desetaka m³ otpada, koji su se iz malih prostorija mogli ukloniti jedino ručno), prokrčeni dijelovi parka, obnovljeni dijelovi suhozida, itd. Članovi Udruge posadili su samo u 2013. g. ukupno oko 40 sadnica borova, čempresa i drugog drveća ranije prisutnog u *arboretumu*, uključujući i obnovu dijela aleje jablanova (oko 20 mladih jablanova; slično se očekuje i u 2014. g. Od Hrvatske vojske dobivena je donacija od 20 potpuno opremljenih kreveta (okviri, podnice, madraci, jastuci, deke, plahte) što je omogućilo smještaj volontera i učesnika drugih aktivnosti. Organizatori kampova (posebno FFZg) uložili su znatna vlastita sredstva u organizaciju, voditelje kampova, itd.

^{2d*} Udruga **'Društvo za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića - mostovi'** utemeljena je 2006. g. kao neprofitna udruga s jedinim ciljem definiranim već u nazivu. Okuplja zainteresirane pojedince (oko 70 članova), uključivo eksperte iz različitih disciplina – prirodnih, tehničkih, medicinskih, društvenih i humanističkih znanosti te umjetnosti, koji su kvalificirani i predlagati i pomoći u formulaciji kvalitetnih međunarodnih projekata. Također, Udruga je (uz privolu Ministarstva kulture RH) od 2009. g. počela provoditi realizaciju sredstava namjenski dobivenih za obnovu Kule Jankovića, te redovito prati i kontrolira provođenje svih faza radova. Tu svoju misiju Udruga je provela stručno i profesionalno, osiguravši kvalitetni projekt građevinske obnove, kvalitetnog ovlaštenog izvođača radova, stručno provođenje postupka javne nabave radova (uz pomoć ovlaštenog profesionalca) te adekvatni građevinski nadzor, naravno, uz stalni konzervatorski nadzor nadležnog Konzervatorskog odjela u Zadru.

3. Bilješke uz revitalizaciju Kule

Drugi temeljni dio dugoročnog strateškog plana jest samo-održiva revitalizacija, te se svaki dio sklopa Kule nakon obnove odmah stavlja u upotrebu i planirane funkcije.

^{3a*} Polazeći od uvjerenja da obnova kulturne baštine ima puni smisao tek ako je prati i primjerena revitalizacija, od samog početka obnove iniciran je niz revitalizacijskih aktivnosti u Kuli s ciljem stvaranja uvjeta i razvijanja načina revitalizacije Kule i pripadajućeg *arboretuma* kao područja značajnog kulturno-povijesnog i prirodnog nasljeđa. Nakon prvog događanja 2005.g. (obilježavanje 100-godišnjice rođenja Vladana Desnice ,uz zvuke violinskog koncerta u gotovo nadrealističkom okruženju gotovo sasvim srušenog kompleksa i srušenih i napuštenih okolnih sela), u Kuli Jankovića odvija se niz redovnih aktivnosti (znanstveno-stručni skup *Desničini susreti*, *Međunarodni volonterski kampovi*, *Međunarodne ljetne škole* kao i niz drugih aktivnosti (npr. terenski rad Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog

fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, snimanje dijela Japanskog dokumentarno-animiranog filma: *Stojan Janković – Hero of the Border*, itd.).

^{3b*} U razdoblju 2012.-2014. dobiveno je ukupno čak 6 domaćih i međunarodnih projekata. Najveći projekti među njima su dva koja financira EU: *Jankovic Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region* i *Mainstreaming human rights in areas of special state concern in Croatia* (EU IPA Projekt), a tu je i američki “2011 Tourism Cares Grant” projekt *Re-opening of the Jankovic Castle to the public*. Od domaćih istaknuli bismo projekt *Međunarodni sveučilišni centar u Islamu Grčkom i mediteranska akademska zajednica: Razvoj i perspektive*, kojeg je financiralo Sveučilište u Zagrebu (2012.-2013. g.) u sklopu Fonda za razvoj Sveučilišta, te *Početak obnove tradicijske zgrade Kotarina*, financirano od Ministarstvo turizma RH.

^{3c*} Ti projekti, osim što su direktno pripomogli sufinanciranju obnove (bilješka 2c) bili su financijski vrlo značajni: tako, iz Razvojnog fonda Sveučilišta u Zagrebu **300.000 kn** za pripreme aktivnosti oko Međunarodnog sveučilišnog centra, zatim dva veća EU projekta: Sveučilišta u Zagrebu, 2012.-2014. g. (**328.459 EUR**), te Centra za mirovne studije, 2012.-2013. (**257.200 EUR**), od kojih je dio, naveden gore, izdvojen za građevinske radove. I neki od prethodnih revitalizacijskih projekti i aktivnosti u Kuli (uključivo dva EU projekta s ukupno preko **200.000 EUR**) bili su, također financijski značajni. (O projektima više na: www.kulajankovica.hr)

^{3d*} Od mnogobrojnih **aktivnosti u Kuli iz 2013.** izdvajamo: međunarodni okrugli stol *Heritage as knowledge resource: social, political and cultural context* (FFZG, Zagreb), radionicu *Zajednička baština u praksi (Common heritage in practice)*; udruga „Mostovi“), filmski festival *Zimsko ljetovanje* te *volonterski kamp* (Centar za mirovne studije, Zagreb), zatim *volonterski kamp te ljetnu školu* (Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), manifestaciju *Otvoreni dani Kule Jankovića (Common heritage awareness days)*; udruga „Mostovi“), *muzičku etno-radionicu* (HAZU), *Desničini susreti 2013.* (FFZG Zagreb), seminar i radionicu *Baština i turizam (udruga „Mostovi“)* te međunarodnu konferenciju *Heritage in overcoming conflicts* (Centar za mirovne studije, Zagreb). Za mnoge od tih aktivnosti učesnici su bili smješteni u svim raspoloživim rezidencijalnim dijelovima Kule (manji dio u djelomično uređenim sobama vlasnika, a znatno veći u još neuređenim dijelovima rezidencijalnog dijela, u skupnim prostorijama, na „skautski način“).

Mnoge od tih aktivnosti privukle su veliku medijsku pažnju, i kulturne i šire javnosti čemu svjedoče brojne dulje i kraće TV i radio emisije, priloge u dnevnim novinama i magazinima, i naročito, web-portalima (da se vide razmjeri tog interesa, dovoljno je, recimo, na internetu potražiti pojmove kao *Desničini susreti*, ili *festival Zimsko ljetovanje*, ili *Kula Jankovica* ili *Otvoreni dani Kule*, itd).

Te su vijesti i emisije pridonijele prepoznatljivosti značaja obnove kulturne baštine koju provodi Ministarstvo kulture, jer je u velikom broju tih priloga istaknuta ključna uloga Ministarstva kulture RH u obnovi Kule.

^{3e*} 2009. g. vlasnici su sa Sveučilištem u Zagrebu sklopili *Sporazum o dugoročnom korištenju*, kojem je cilj izgradnja tzv. ‘*Sjeverne fronte*’ Kule, u kojoj je planiran **Međunarodni sveučilišni centar (MSC)**. Za osnivanje *Međunarodnog sveučilišnog centra* (Sveučilište u Zagrebu, Sveučilište u Zadru, uz očekivano priključivanje i drugih sveučilišta; za sada su pokazali načelni interes Graz, Beč, i neka sveučilišta iz drugih susjednih država). Centar je zamišljen kao moderna, *state-of-the-art* ustanova, s radnim prostorima i mogućnošću smještaja profesora i dijela studenata.

^{3f*} Međunarodni sveučilišni centar (MSC), planira se na, otprilike, 1/3 površine Kule Jankovića. Nastavne, obrazovne, znanstvene, posebno kulturno-znanstvene aktivnosti i projekti posebno međunarodni, te projekti kojima je cilj kreirati moderna rješenja razvoja na održivi način, bili bi glavne djelatnosti MSC-a, zajedno sa održavanjem konferencija, ljetnih škola, terenskog rada studenata, umjetničkih/restauratorskih kolonija, razmjene profesora i studenata itd.

^{3g*} Sveučilište u Zagrebu je 2012 g. odobrilo 300.000 kn za projekt pripremnih studija (koje su obuhvatile čitav kompleks) s namjerom apliciranja na EU Strukturne fondove. Osim što bi funkcioniranje MSC-a osiguralo pogon u Kuli kroz čitavu godinu, dio sporazuma je i dogovor o domaru, koji bi stanovao u Kuli, što bi bio bitan faktor sigurnosti a i održavanja kompleksa. Uz idejni projekt MSC, u okviru projekta izrađena je i Hortikulturna studija kompleksa, Muzeološka

studija organizacije i prezentacije te potencijalne aktivnosti (pored prezentacijskih) povijesnog dijela kompleksa, te razradila dio sadržaja budućih djelatnosti MSC-a. (<http://kula-jankovica.s2.novenaweb.info/hr/medunarodni-sveucilisni-centar/>)

U planu je prijava na Strukturne fondove EU, koji bi trebali omogućiti da se projekt izgradnje i oživljavanja MSC uspješno realizira.

^{3g*} Muzeološka studija može se naći na: <http://kula-jankovica.s2.novenaweb.info/files/file/Filozofski-fakultet/Muzeoloska-studija/Filozofski-fakultet/>

^{3h*} Hortikulturalna rješenja, uključujući obnovu/uređenje parka s *Arboretumom* mogu se naći na: <http://kula-jankovica.s2.novenaweb.info/hr/medunarodni-sveucilisni-centar/agronomski-fakultet/>

^{3i*} Neakademske aktivnosti, kojima je glavni cilj rješavanje svakodnevnih problema lokalnog stanovništva, obavljaju prvenstveno ne-vladine udruge, koje su već i do sada pokazale u tome veliku angažiranost i znatnu uspješnost (www.kulajankovica.hr).

4. Potencijali i perspektive

^{4a*} Planom predloženim u prijavnici MK za 2014.-2016. g. dovršile bi se povijesna jezgra kompleksa i omogućila prezentacija bogatog fundusa, te unaprijedilo korištenje i vanjskih i unutarnjih prostora, odnosno kulturnog dobra kao cjeline, za kulturne, edukativne i turističke sadržaje. Niz obnovljenih dijelova biti će multifunkcionalan te će se istovremeno koristiti i za izvođenje raznih aktivnosti: skupovi, kulturne i turističke manifestacije, obrazovne radionice, naročito one usmjerene zaštiti, restauraciji i prezentaciji kulturnih dobara ali i za predstave, povremene izložbe, itd. Prema potrebi i mogućnostima, dio rezidencijalnih prostora koristiti će se i za javne namjene, i omogućiti prihvatljiviji smještaj učesnika aktivnosti.

Dovršenjem tradicijske zgrade "Kotarine", pored estetskog dobitka i uklanjanja ruševnog izgleda bitno će se povećati i poboljšati prostori za noćenje, revitalizacijske i turističke namjene.

Upozoravamo na sinergiju MSC-a i povijesne jezgre. Činjenica da je Kula Janković važno kulturno dobro koristila bi razvoju MSC, ali i obrnuto, samo postojanje MSC bi izrazito pomoglo samoodrživosti Kule. Uređenje i povijesnog, "kulturnog" dijela Kule i MSC-a povećalo bi vrijednost i jedne i druge komponente i materijalno i simbolički - povećavajući 'visibility' Kule Jankovića, jačajući njezin 'brand'. I jedno i drugo ('visibility' i 'brand') djelovalo bi privlačno za nove potencijalne istraživače (posebno inozemne) što bi olakšalo dobivanje novih projekata, a istovremeno izrazito povećalo informiranost o Kuli, interes pa onda i posjećenost. Fizička blizina te olakšan studijski pristup umjetničkim i bogatim arhivskim materijalima Kule i biblioteci te ostavštini Vladana Desnice, bio bi poticaj za daljnja istraživanja, što je provođenje dosadašnjih aktivnosti u Kuli – kulturnih, znanstvenih, edukativnih - već i najavilo.

^{4b} Isto tako, činjenica da je Kula Jankovića hrvatski spomenik kulture izuzetno važan i za Srbe u Hrvatskoj, te predstavlja izuzetan primjer zajedničke kulturne baštine, pruža mogućnost njezinog korištenja za harmoničniji socijalni razvoj i pomirenje. Ovaj aspekt uspješno je korišten u dobivanju nekih od projekata EU, pokazujući izvrsnu sinergiju ovog kulturnog dobra i ne-vladinih organizacija kao CMS, kojima je rješavanje konflikata i nalaženja rješenja za uspješan suživot i konstruktivne suradnje jedan od glavnih područja aktivnosti.

^{4c} Kula Jankovića već se sada pokazuje atraktivnom za stručnjake vrlo različitih interesa i profesionalnog profila, različitog geografskog ishodišta/dolazišta, različitog podrijetla, nacionalne i konfesionalne pripadnosti. Svi oni izgleda da mogu naći svoje interese za aktivnosti u Kuli, a i mogućnost identifikacije s nekim od aspekata ovog mnogoznačnog kulturnog dobra.

Očuvanje i prezentacije kulturne baštine, te uvođenja planiranih novih sadržaja, privući će podjednako i grupe stručnjaka zainteresiranih za kulturne, kongresne, znanstvene i edukativne sadržaje, tako i "obične" posjetitelje. Burna povijest kompleksa, porijeklo baštine, umjetničkih predmeta i dokumenata, činjenice i legende vezane uz njihovu jedinstvenu pojavnost, privući će i stručnjake-korisnike kompleksa i goste-turiste i iz bližeg okruženja Hrvatske (Srbije, BiH, Crne Gore, Slovenije) ali i iz talijanskog, austrijskog, njemačkog, ruskog, turskog i drugih prostora, koji će u Kuli, njenim zbirkama, predmetima i arhivima moći prepoznati zajedničke ili srodne dijelove povijesti i umjetnosti vlastitih zemalja.

^{4d*} Upravo uspješnost u dobivanju međunarodnih projekata jasno pokazuje vrijednost i

perspektivnost Kule Jankovića kao kompleksa izuzetne slojevitosti i višestruke atraktivnosti ali i njenu atraktivnost za privlačenje EU fondova (Zapravo, do sada su „prošli“ svi naši projektni prijedlozi aplicirani na EU o Kuli koji su došli do faze recenzije – ukupno 4 EU projekta (što je dobro usporediti s prosječnom „prolaznošću“ EU projekata od oko 10%).

4e-f. Turistički potencijali

^{4e*} *Kula Jankovića, sa svojim ambijentalnim, arhitektonskim i kulturno-umjetničkim vrijednostima, dragocjenim zbirka, prirodnim ljepotama te značajnim povijesnim pa i mitskim ličnostima predstavlja veliki turistički potencijal*, i kulturni i prirodni. Kompleks je na prekrasnom prirodnom položaju, okružen s oko 4 ha parkovnih površina i predstavlja pravu oazu zelenila koja sadrži i izvor pitke vode, ribnjak te romaničku crkvu. Unutrašnji prostori s oko 1500 m² pod krovovima, imat će vrlo zanimljive i raznolike sadržaje, s raznovrsnim zbirka (Muzeološka studija^{3g*}, te *Katalog fundusa Kule Jankovića* (u tisku; -prijelom ima oko 1000 stranica velikog formata). Atraktivnosti kompleksa dodatno doprinosi smještaj u idiličnoj osami, a zapravo u neposrednoj blizini dva mora i dvije rivijere (3 km zračne linije do Novigradskog mora, odnosno cestom 7 km do Posedarja, te 20-ak kilometara do Zadra i zadarske rivijere), blizina izlaza autoputa (Zadar 1 udaljen je samo 4 kilometra), a zadarski aerodrom (u Zemuniku) je na oko 10-ak kilometara.

Jankovića Kula je donekle već sada turistička atrakcija: Sredinom 2012. g. stekli su se uvjeti (građevinska sanacija prostorija zahvaljujući Ministarstvu kulture RH i unutarnje uređenje zahvaljujući donaciji američke zaklade *Tourism Cares*) da se tri obnovljene cjeline mogu prezentirati: (kula-vidikovac, "sala" s izložbom, "stara kužina" s etnografskom zbirkom), 25. 07. Kula je svečano otvorena za posjetitelje te su, dva dana kasnije, organizirani i Otvoreni dani Kule Jankovića (u okviru aktivnosti u EU projekta Sveučilišta). Široki odjek tih događanja u medijima te dolazak velikog broja posjetitelja pokazuje i značajan turistički potencijal Kule kao mjesta posjeta objekta kulturne baštine (u knjigu utisaka upisanih blizu 1.000 posjetilaca u 2012. i 2013. godini). Kad obnovljena Kula dobije oznake na cesti/raskrižju te uđe u turističke materijale, vodiče i tematske rute, te naročito nakon proširenja sadržaja po završetku obnove, realno je očekivati snažan rast posjeta, i individualnih, i organiziranih – agencijskih i školskih.

Turističke aktivnosti u Kuli u 2013. g. (filmski festival *Zimsko ljetovanje*, predstava *Bilješke jednog vremena*, dječja predstava *Princeze i vitezovi*, program *tradicijskih plesova i pjevanja („ojkanje“)*, pokazale su kvalitete i prikladnost prostora i za takve manifestacije.

Nakon završetka obnove povijesne jezgre predložene Prijavnicom za 2014-2016, posjetitelji će moći vidjeti: u zgradi „Stara kuća“ najzanimljivije dijelove fundusa Kule Jankovića te „Kuću pisca“ Vladana Desnice (6 prostorija plus depo plus soba za kustosa). Dio fundusa biti će prezentiran u drugim dijelovima povijesne jezgre, posebno u zgradi „Sala“ gdje je predviđena izložba umjetničkih slika iz fundusa te povremene izložbe (za 2014 su planirane dvije nove izložbe u „Sali“ i jedna u „Škrotoriju“), zatim etnografska zbirka (u „Staroj kuhinji“, stalni postav), dok će niz drugih zanimljivih izložaka biti postavljeno u više prostora Kule, unutrašnjih (posebno u 3 etaže zgrade „Stara kuća“) i vanjskih. Prostorni raspored slijedio bi već razrađenu *Muzeološku studiju o mogućnostima prezentacije baštine Kule Stojana Jankovića*. Nadalje, posjetitelji će moći s vrha (vidikovca) obnovljene „kule“ uživati u vidicima na sve četiri strane svijeta: prema istoku, zapadu i jugu pruža se pogled na Ravne kotare i dalje sve do zadarskih otoka, a na sjevernoj strani prema planinskom lancu Velebita. U suterenskom dijelu Kule posjetitelji će moći razgledati **'tamnicu'** sa arheološkom zbirkom te podzemnu 'samicu', a u vanjskim prostorima uživati u raznolikosti i ljepotama parka .

^{4f*} Kula Jankovića ima znatan potencijali i kao **pokretač razvoja turizma u regiji**. Doprinosom uređenja najstarijeg dijela Kule Jankovića i njegovim uključivanjem u turističku ponudu, potpomoglo bi se razvoju turizma u zadarskom zaleđu. U pitanju je kraj koji raspolaže ogromnim turističkim potencijalom, ne samo zbog svojih prirodnih ljepota, nego i iznimno bogate povijesne i kulturne baštine. Kroz EU projekte (*Old Castle-New Bridges*, te *Old Castle-More Bridges*) izrađen je i prvi **Kulturni vodič** Zadarskog zaleđa, koji je identificirao i stručno-popularno opisao, uz Kulu, još 40 izuzetno vrijednih i zanimljivih objekata kulturne baštine, uglavnom vrlo slabo poznatih široj javnosti a još manje turistički korištenih. Drugo, prošireno izdanje (četverojezično, na preko 200 strana i u tiraži od 1000 primjeraka, obuhvaćajući blizu 50 lokaliteta) izašlo je iz tiska sredinom 2013. g.